15/05/2026

Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς για Σαμαρείτιδα: Ποια είναι αυτή που προβάλλει σαν η αυγή, ωραία σαν η σελήνη, εκλεκτή σαν ο ήλιος;

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

Αγίου Γρηγορίου Παλαμά, Ομιλία 19, Επί του Ευαγγελίου του Χριστού περί της Σαμαρείτιδος και ότι πρέπει να καταφρονούμε τα παρόντα

12 Αλλά και το ενδιάμεσο κείμενο «σεις προσκυνείτε ό,τι δεν γνωρίζετε, εμείς προσκυνούμε, ό,τι γνωρίζομε, ότι η σωτηρία είναι από τους Ιουδαίους», είναι απόκρισις προς τον λόγο εκείνης, αλλά συγχρόνως αποτελεί συνέπεια των λόγων του.

Διότι λέγει ότι κατά τούτο εμείς οι Ιουδαίοι (διότι τοποθετεί και τον εαυτό του μ' εκείνους, αφού κατά σάρκα είναι από εκείνους)· εμείς λοιπόν, λέγει, που δεν διαψεύδομε το όνομα, αλλά γνωρίζομε τα ιδικά μας, κατά τούτο διαφέρομε στην προσκύνησι από σας τους Σαμαρείτες, ότι γνωρίζομε πώς ορίζεται να τελήται στην Ιουδαία η προσκύνησις για τον λόγο ότι από τους Ιουδαίους θα προέλθη η

σωτηρία όλου του κόσμου, δηλαδή θα έλθη ο Χριστός.

Επειδή δε δεν πρόκειται να έλθη στο μέλλον, διότι ήταν αυτός ο ίδιος, δεν είπε ότι η σωτηρία θα είναι από τους Ιουδαίους, αλλ' ότι είναι. «Αλλά έρχεται ώρα», λέγει, «και είναι τώρα».

Και αυτά είναι προφητικά· το έρχεται χρησιμοποιήθηκε διότι δεν ετελέσθηκε ακόμη, αλλά θα τελεσθή, το δε «τώρα είναι», χρησιμοποιήθηκε επειδή την έβλεπε έτοιμη να πιστεύση σύντομα και να προσκυνή πνευματικώς και αληθώς· «έρχεται λοιπόν», λέγει, «ώρα, και τώρα ακριβώς είναι, οπότε οι αληθινοί προσκυνηταί θα προσκυνούν τον Πατέρα κατά Πνεύμα και αλήθεια»· διότι ο ύψιστος και προσκυνητός Πατήρ, είναι Πατήρ αυτοαληθείας, δηλαδή του μονογενούς Υιού, και έχει Πνεύμα αληθείας, το Πνεύμα το άγιον, και αυτοί που τον προσκυνούν κατ' αυτούς, το πράττουν διότι έτσι πιστεύουν και διότι ενεργούνται δι' αυτών.

Διότι, λέγει ο απόστολος, το Πνεύμα είναι αυτό διά του οποίου προσκυνούμε και δια του οποίου προσευχόμαστε και «κανείς δεν έρχεται προς τον Πατέρα παρά μόνο δι' εμού», λέγει ο μονογενής Υιός του Θεού.

13 Αυτοί λοιπόν που προσκυνούν έτσι κατά το Πνεύμα και την αλήθεια τον ύψιστο Πατέρα, αυτοί είναι οι αληθινοί προσκυνηταί. Αφού δε εξέβαλε και τα Ιεροσόλυμα και την Σαμάρεια, για να μη νομίση κανείς ότι πρόκειται να εισαχθή αντί γι' αυτά άλλος τόπος, στην συνέχεια απομακρύνει πάλι τον ακροατή από κάθε σωματική έννοια και τόπο και προσκύνησι, λέγοντας, «Πνεύμα είναι ο Θεός, και αυτοί που τον προσκυνούν πρέπει να προσκυνούν κατά Πνεύμα και αλήθεια», δηλαδή εννοώντας τον ασώματο εντελώς έξω από σώματα· διότι έτσι θα τον ιδούν και αληθινώς παντού μέσα στο Πνεύμα και την Αλήθειά του.

Ως πνεύμα δηλαδή που είναι ο Θεός είναι ασώματος, το δε ασώματο δεν ευρίσκεται σε τόπο ούτε περιγράφεται με τοπικά όρια. Επομένως αυτός που λέγει ότι ο Θεός πρέπει να προσκυνήται μόνο στα όρια των Ιεροσολύμων ή του όρους της Σαμαρείας ή σε κάποιον άλλο από τους πανταχού στη γη και τον ουρανό τόπους, δεν ομιλεί αληθώς ούτε προσκυνεί αληθώς.

Αλλά ως ασώματος ο Θεός δεν είναι πουθενά, ως Θεός δεν είναι πανταχού· εάν υπάρχη όρος ή τόπος ή κτιστό πράγμα, όπου δεν υπάρχει ο Θεός, πάλι θα ευρεθή να περιγράφεται σε κάτι· είναι λοιπόν πανταχού και σε όλα ο Θεός.

Πώς λοιπόν πανταχού και σε όλα; Ως περιεχόμενος όχι από μέρος αλλά από το σύμπαν; Όχι βέβαια, διότι πάλι θα είναι σώμα. Επομένως, ως συνέχων και περιέχων το παν, αυτός είναι στον εαυτό του, πανταχού και επάνω από το σύμπαν, προσκυνούμενος από τους αληθινούς προσκυνητάς κατά το Πνεύμα και την

Αλήθειά του.

14 Πανταχού λοιπόν, όχι μόνο της γης αλλά και των υπεράνω της γης, θα προσκυνηθή ο Θεός από τους έτσι πιστεύοντας αληθώς και θεοπρεπώς, Πατήρ ασώματος και κατά τον χρόνο και τόπο αόριστος, στο άγιο και αΐδιο Πνεύμα και στον συνάναρχο Υιό και Λόγο, που είναι η ενυπόστατη αλήθεια του Πατρός.
Βέβαια και η ψυχή και ο άγγελος είναι ασώματα, δεν είναι σε τόπο, αλλά δεν είναι πανταχού, διότι δεν συνέχουν το σύμπαν αλλά αυτά έχουν ανάγκη του συνέχοντος, επομένως και αυτά είναι στον συνέχοντα και περιέχοντα το σύμπαν, οριζόμενα από αυτόν καταλλήλως. Η ψυχή όμως, συνέχοντας το σώμα με το οποίο εκτίσθηκε μαζί, είναι πανταχού του σώματος, όχι ως ευρισκομένη σε τόπο ούτε ως περιεχομένη στο σώμα, αλλά ως συνέχουσα και περιέχουσα αυτό, αφού έχει και τούτο κατ' εικόνα Θεού.

15 Η δε Σαμαρείτις, καθώς άκουσε από τον Χριστό αυτά τα εξαίσια και θεοπρεπή λόγια, ότι ο Θεός πουθενά δε πρέπει να προσκυνήται αληθινά, παρά μόνο κατά το Πνεύμα και την Αλήθειά του, όπως η στο Άσμα των Ασμάτων ψυχή που νυμφεύεται τον Θεό, αναπτερωμένη από τη φωνή του νυμφίου της αφθαρσίας, μνημονεύει τον προσδοκώμενο και ποθούμενο και, κρυφά ακόμη, παρόντα νυμφίο, λέγοντας: «γνωρίζω ότι ο Μεσσίας, ο λεγόμενος Χριστός, έρχεται· όταν έλθη εκείνος θα μας τα διδάξη όλα».

Βλέπετε πώς ήταν ετοιμοτάτη για την πίστι, ότι πλησιάζει ήδη ο προσδοκώμενος, και γεμάτη ελπίδα; Άρα δεν εταίριαζε να ειπή και αυτή κατά τον Δαβίδ, «έτοιμη είναι η καρδιά μου, Θεέ, έτοιμη είναι η καρδιά μου, θα τραγουδήσω και θα ψάλω κατά την δόξα μου»;.

16 Από πού θα εγνώριζε τούτο με τόση βεβαιότητα και ασφάλεια και θα είχε την ψυχική διάθεσι γι' αυτό, αν δεν είχε μελετήσει τα προφητικά βιβλία με άκρα σύνεσι; Γι' αυτό είχε και τον νου τόσο μετάρσιο, αφού είχε γεμίσει από την θεία κατοχή· ώστε εμένα, καθώς βλέπω τώρα με χαρά τον σφοδρό πνευματικό πόθο της Σαμαρείτιδος αυτής προς τον Χριστό, μου έρχεται να ειπώ πάλι γι' αυτήν τα λόγια του Άσματος εκείνου, «ποια είναι αυτή που προβάλλει σαν η αυγή, ωραία σαν η σελήνη, εκλεκτή σαν ο ήλιος;».

Διότι, αφού εξαγγέλλει ότι σε λίγο θα φανή ο νοητός ήλιος της δικαιοσύνης Χριστός και υποδηλώνει ότι δι' αυτής αρχίζει η Εκκλησία των εθνών, σαν να ανεβαίνη από ιερά κολυμβήθρα, την πηγή επάνω στην οποία εστεκόταν, καθώς κατηχείτο από τον Σωτήρα, την βλέπω να προβάλλη σαν πολυέραστος όρθρος.

Είναι δε ωραία σαν η σελήνη, επειδή φέγγει, αν και επικρατεί η νύκτα της ασέβειας

ακόμη· εκλεκτή δε σαν ο ήλιος, γι’ αυτό ωνομάσθηκε Φωτεινή από τον Σωτήρα και καταγράφηκε και αυτή στον κατάλογο των μελλόντων να λάμψουν σαν ο ήλιος κατά το ευαγγέλιο, επειδή επεσφράγισε τον υπόλοιπο φωτοειδή βίο της με μακάριο και μαρτυρικό τέλος, και τώρα δε ανεγνώρισε τον Χριστό ως αληθινό Θεό και τον εξύμνησε τελείως ως Θεό, και ό,τι είπε αυτός ύστερα στους μαθητάς περί του συμφυούς και ομοτίμου Πνεύματος, ότι, όταν έλθη εκείνος, θα διδάξη όλη την αλήθεια, τούτο λέγει προλαβαίνοντας και αυτή περί αυτού, «όταν έλθη εκείνος θα μας τα διδάξη όλα».

Επιμέλεια: Στέλιος Κούκος

Από τον τόμο «Γρηγορίου Παλαμά, έργα 9» των Πατερικών Εκδόσεων «Γρηγόριος ο Παλαμάς». Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια Παναγιώτης Κ. Χρήστου.

Πηγή: pemptousia.gr